

Tekstititys

Podcast: Puhetta puutarhasta ja taloudesta – Prat om trädgårdsodling och ekonomi

Jakso 11. Avomaan puutarhatuotannon kannattavuus

Äänitteen kesto: 00:19:42

Haastattelijana: Tiina Mattila (TM), tutkija, Luonnonvarakeskus

Keskustelemassa: Anu Koivisto (AK), tutkija, Luonnonvarakeskus ja Nina Sevelius (NS), puutarhatuotannon kehityspäällikkö, SLF

Musiikkia

TM: Tänään keskustellaan avomaan puutarhatuotannon talousasioista. Minun nimeni on Tiina Mattila ja tulen Luonnonvarakeskus Lukesta. Minulla on täällä tänään kaksi podcast vierasta, jotka kumpikin on avomaan puutarhatuotannon talouden asiantuntijoita. Haluaisitteko kertoa vähän itsestänne, että keitä olette ja miten teidän työnne liittyy puutarhatuotannon talousasioihin?

AK: Tervehdys kaikille. Minä olen Anu Koivisto ja tulen kanssa tuolta Luonnonvarakeskus Lukesta. Lukessa työskentelen puutarhaekonomian tutkijana eli pyörittelen aika paljon tuossa virkatyössäni erilaisia puutarhatuotannon talouslukuja ja tilastoja.

NS: Ja päivää kaikki, minä olen Nina Sevelius ja toimin Proagria Svenska Lantbrukssällskapens Förbundetissa puutarhatuotannon kehityspäällikkönä. Kannattavuushan on tärkeä osa puutarhatilojen toimintaa ja neuvontatyötä.

TM: Tervetuloa.

NS: Kiitos.

AK: Kiitoksia.

TM: Anu, sinä kun olet tutkija, niin mitäs me nyt tiedämme avomaan puutarhatuotannon kannattavuudesta.

AK: Tiedämme harmittavan vähän. Siis meillä on Suomessa tosi hieno tällainen kannattavuus kirjanpitojärjestelmä, jossa kerätään todellisilta tiloilta talousaineistoa, tuotantoaineistoa. Siinä on jopa vajaa 2000 tilaa mukana, mutta siinä on vaan noin 15 tilaa jotka edustajaa tuotantosuunnaltaan avomaan puutarhatuotantoa. Ja se mikä tekee vielä haastavammaksi, niin siinä viidessätoista tilassa on sekaisin vihannekset marjat hedelmät, taimistot niin siinä on niin kun tosi vähän kustakin kasvista -muutama mansikkatila, muutama vihannekstila ja sitten ne voi olla vielä hirveän eri kokoisia. Niin me saadaan tosi vähän tietoa todellisen tilan aineistosta. Toki niitä pystytään painottamaan tällaisilla yleisillä tuotantotilastoilla, että saadaan jotain lukuja sieltä irti, mutta silti - tiedetään vähän.

TM: Eli sellaisia niinku kasvikohtaisia kustannuksia, niistä ei ole juurikaan tietoa.

AK: Joo, ei. Kannattavuuskirjanpito aineistosta saadaan tällaisia niinku yksikkökustannus laskelmia, esimerkiksi maidosta, missä on paljon tilalukumäärää, viljoista saadaan, mutta ei saada puutarhakasveja.

TM: Okei, no mistä me sitten kaivetaan tieto, millä tavalla puutarhatuotannon kannattavuutta voidaan arvioida?

AK: Tää on olemassa oleva ongelma. Tää todellisen tila-aineiston puutos on ollut käytännössä ikuisuus ongelma meillä Suomessa. Niin sen takia vuodesta -93 on tehty jo ensimmäiset tällaiset tilamalli laskelmat, mallilaskelmat. Niitten tilamallilaskelmien idea on, että luodaan tällainen kuvitteellinen mallitila, jossa on kuvitteelliset koneet ja rakennukset, tietty tuotantotapa mikä edustaa sellaista hyvää viljelymenetelmää. Ja sitten näiden tällaisten kuvitteellisen tilojen avulla on lähdetty tarkastelemaan sitä tuotantokustannusta. Millä on saatu sitten jonkinlainen hahmotelma, että mitä se porkkanaviljely maksaa; mitä maksaa mansikan viljely tietynlaisella tilalla. Ja tosiaan näitä laskelmia löytyy monelle eri puutarhakasville, ei nyt ihan kaikille, mutta tärkeimmille kasveille. Ja sitten se on aina tiettyyn hintatasoon tehty, että sitä ei päivitetä joka vuosi, vaan se on aina millä ajanhetkellä minkä hankkeen puitteissa sitä sitten on päivitetty ja sitten ne on aina tiettynä ajanjaksona päivitetty.

TM: Joo, että siitä ei niinku varsinaisesti mitään tällaista yleiskuvaa kannattavuudesta saa, mutta niinku kustannusrakennetta pystyy jotenkin tarkastelemaan niiden tilamallien avulla - ymmärsinkö oikein?

AK: Joo juuri niin, eli se ei kerro mitään absoluuttista totuutta siitä kannattavuudesta, koska se on sen yhden mallin ja yhden tuotantotavan, että sillä ei voi koko Suomen, yleistää että mansikan tuotanto kannattaa tai ei. Mutta se siinä se on aika hyvä, että se kertoo siitä kustannusrakenteesta esimerkiksi niinku viime aikoina on puhuttu hirveästi tästä lannoitekustannusten noususta, mutta sitten jos ikään kuin tällä mallitilataarkastelulla, tilamallilaskelmilla tarkastellaan sitä mansikan tuotantokustannusta ja sen rakennetta, niin huomataan, että se lannoitekustannusten osuus on 4% koko tuotantokustannuksista, niin sillä ei juurikaan ole mitään merkitystä, maksaako se lannoitetonni 600 euroa tonni vai 1200 euroa tonni. Siinä kokonaistuotantokustannuksista sillä ei ole juuri mitään merkitystä.

TM: No nyt päästiin tosi mielenkiintoisiin, mielenkiintoisille alueille, että tota mikäs siellä sitten, jos niitä eri kasvien kustannusrakenteita tarkastelee, niin minkälaiset asiat siellä nousee niinku mitkä on kaikista merkittävimpiä ja miten nyt vaikka tää sähkönhinnan vaihtelu siellä eri kasveilla, kasvien tuotannossa näkyy?

AK: Avomaan vihannekset, tai avomaan puutarhakasvit on hirveän niin heterogeeninen joukko. Mansikka on ehkä erilainen siinä, että se kaikki poiminta tapahtuu käsityönä, jolloin se poimintakustannuksen osuus, työvoimakustannus on jopa 40% siitä tuotantokustannuksista. Sitten taas jos mennään vaikka porkkanalle tai ihan sipulillekin, missä pystytään koneistaan aika pitkälle sitä työprosessia, niin on siinäkin työvoima kustannuksella iso osuus, mutta sitten se on vain jossain 30-40 prosentin luokkaa. Sähkökustannukset, ne vaikuttaa kasvihuonetuotannossa paljon, mutta avomaan puolella ei ole läheskään niin iso osuus tai riippuu tietysti - on porkkana varastoja ja muuta, mutta se ei ole kuitenkaan niin merkittävässä osuudessa siinä tuotantokustannuksissa, kun jossain kasvihuonepuolella.

TM: Okei, eli niinku työn käyttö on, on se millä on iso rooli. Mitäs muuta siellä on niinku sellaisia, niinku isoimpia kustannuseriä?

AK: Toki niin kun se on pääomittunutta osin eli siellä on sitä rakennuskantaa, varsinkin jos on jotain, jos halutaan hallita sitä koko tuotantoprosenttiprosessia, eli avomaa tilalla on myös se taimikasvatushuone, mikä sitoo aika paljon pääomaa. Sitten sillä voi olla kauppakunnostustilat, sillä voi olla majoitustiloja. Sillä voi olla kylmävarasto, konehalli ja monenlaisia koneistuksia ja jos halutaan vielä koneistaa ne väli viljelykasvien viljely, että sitten siellä on vielä nurmikoneita ja viljakoneita, niin sitten se ikään kuin se omaisuuden hallinta ja sitten mitä kaikkea on järkevä itse omistaa, mitä kannattaa pitää yhteisomistuksessa, vaikka koneita. Niin myös ne pääomakustannukset on osalla tuotantosunnusta tärkeitä. Että se tarvitsee sitä kone- ja rakennuskantaa niin paljon, niin sen hallinta ja sen ymmärtäminen, paljonko se oikeasti kustantaa.

TM: Joo, kuulostaa mielenkiintoiselta. No tota Nina, sä teet siellä neuvontaa tiloilla, niin miten niitä mallilaskelmia ja sitä kustannusrakennetarkastelua, niin tehdään siellä tiloilla. Ja millä tavalla näitä mallilaskelmia on hyödynnetty tai voitaisiin hyödyntää?

NS: No siis nyt kyllähän tää viimeaikainen kustannusten nousu on tehnyt sen, että tilat on ollut enemmän ja enemmän kiinnostunut näistä mallilaskelmista ja niitä on nyt hyödynnetty. Kyllä nythän Anu niitä uudisti nyt viime vuoden aikana, niin niitä on kyllä tiloilla nyt jonkun verran käytetty. Ja mut siellä huomataan just tällaiset asiat, puhutaan tosi paljon tästä lannoituksesta esimerkiksi, jolla ei juurikaan ole sitten puutarhatiloilla merkitystä. Mut joo paljon paljon niitä käytetään.

TM: Joo no mites tota, tuossa puhuttiin tuosta työn käytöstä, niin osaatko sanoa, miten sitä niinku tiloilla ylipäänsä tarkastellaan tai millä tarkkuudella työntekijätietoja kerätään tai kerätäänkö? Ja minkälaisia työkaluja siihen on tarjolla, että miten sitä vois tehdä?

NS: Joo, sitähan kyllä. Tällä hetkellä tiloilla ei, puutarhatiloilla, ei niinkään paljon käytetä työkaluja. Työkalujahan kyllä on, esimerkiksi Proagrialla on tällainen ProAika sovellus millä työaikaa voitaisiin mitata aika hyvinkin puutarhatiloilla. Nyt tällä hetkellä sitä työaikaa ehkä enemmän silleen siis, miten sitä nyt tuntee, että miten paljon sitä työntekijöitä tarvittaisiin ja vähän sillä, että miten paljon niitä on ollut viime vuonna ja sitten siitä vähän sovelletaan. Että jonkun verran on nyt kuullut semmoista, että esimerkiksi mansikanviljelyssä niin jotkut tilat on miettinyt näin, että ne jopa palkkaa vähän liian vähän työntekijöitä ihan sen takia, että niitten mielestä se on melkein halvempaa jättää ne ihan pienimmät marjat pellolle, kun että on ylimääräistä työntekijöitä siellä tilalla.

TM: Niin se on varmaan kyllä sitten työntekijöille, totta kai oleellista, että sitä työtä myös olisi sitten. Että jos

työntekijöitä on niinku ylimäärin, niin se palkkakertymä jää ehkä vähän pienemmäksi.

NS: Joo pienemmäksi, ja sitten kyllä tilat aika paljon miettiisitä kanssa, että mitä muuta työtä voisi olla silloin, jos esimerkiksi on niin huono sää, että marjoja ei voida kerätä mansikkatilalla, että yrittää miettiä, että olisi tasaista työtä koko ajan. Mutta se on tosi hankalaa, koska sää vaikuttaa puutarhatiloilla kyllä tähän työn tarpeeseen.

TM: Aivan, niillä kaikilla muillakin kasveilla. Hyvä jos pystyy luomaan semmoisen kombon että se niinku jaksottuu silleen kivasti peräkanaa, mutta ei, ei se ihan helppoa ole varmasti.

NS: Ei kyllä ja se on kyllä yksi niitä isoimpia haasteita ja niin kun Anu sanoi, koska tää työntekijöiden kulu tai palkkakulu, se on iso asia niistä koko tilan kuluista.

TM: Joo no mitäs jos sitten niinku yleisemmin mietitään sitä neuvontaa niin, minkälaiset asiat siellä niinku tavallaan on niinku isoimpia, mihin neuvontaa tarvitaan tiloilla, minkälaisiin teemoihin?

NS: No kyllä se varmasti yksi asia on siis ne siis tähän siis kustannusten seurantaan, jotka varmasti on semmoinen asia mitä; siis viljelyjä kyllä tavallisesti tiloilla osataan ja siihen mut siihen kustannusten seurantaan, niin siihen kyllä tarvitaan ja myös työnjohtamiseen, tällaista johtamisosaamista mun mielestä siellä tiloilla kaivattaisiin enemmän.

TM: No tota, jos sitten siirrytään näistä kustannuksista sinne tuottojen puolelle, että tuotot on niinku ehkä vielä tärkeämpi asia vähintään yhtä tärkeää, miltä se niinku Anu tutkimusten valossa näyttää, miten ne tuotot muodostuu ja mitä voisit siitä kertoa?

AK: No ehkä ensimmäisenä tekijänä on se, että puutarhatalous on oikeasti hyvin, hyvin markkinalähtöistä taloutta, vaikka Suomessa meillä on tukijärjestelmä ja siitä puhutaan ja tukijärjestelmän muutoksista, niin oikeasti tukien osuus avomaan puutarhatilan tuotoista on vajaa 5% keskimäärin sellaisella niinku satoa hyvin tuottavalla tilalla. Että se tukielementin vaikutus on tosi pieni. Eli kaikki tuotto tulee markkinoilta käytännössä. Toinen tyypillinen piirre puutarhakasveilla on tällainen kausittainen ja sykleittäin niin hinnoittelu, mitä ei ehkä monilla muilla kasveilla ole, mutta esimerkiksi just tää meidän ilmasto tekee sen, että kun avomaan kasveilla lähtee sitä varhaisisatoa tulemaan tuossa keväällä touko-kesäkuussa, niin se hinta on monesti hyvin korkea. Kaikilla kasveilla oli mansikka tai varhaisporukka tai mikä vaan ja sitten se sitten viikossa parissa laskee tosi voimakkaasti, eliikkä siihen monet monet tilat yrittää siihen aikaiseen varhaistuotantoon, koska siinä on hyvä hinta. Ja sitten se hinta laskee alas pääsatokaudella. Meillä Suomessa on lähes joka vuosi myös ongelmana tällaisia markkinoiden ruuhkautumisia, jolloinka kasveilla, mansikalla tai parsakaalilla esimerkiksi jos tulee hellejakso ja sitten satoa kypsyy liikaa siihen kysyntään nähden, niin sitten se, kuitenkin yritetään - viljelijät haluaa saada markkinoitua, myytyä sitä omaa ja sitten se ruuhkauttaa markkinat ja hinta suorastaan romahtaa. Suomen hinnoittelu vielä hankala, että kun se hinta kerran romahtaa kesällä, niin se tosi hitaasti korjaantuu takaisin vaikka tarjonta, tarjottu määrä pienenisikin. Niin tosi huonosti se hinta sitten enää palautuu ruuhkaa edeltävälle jaksolle. Ja sitten taas niinku teorian mukaan syksyllä hinnan pitäisi taas nousta kun tarjonta vähenee, niin se hinta pitäisi sitä elää, mutta Suomessa sekin on aika hidasta. Esimerkiksi syysmansikka viljellään; se olisi hyvä ajatus, että saattaisi satokautta pidemmäksi, mutta kun se ei tahdo se mansikan hinta nousta tarpeeksi sitä kattamaan sitä syysmansikan kustannusta. Suomessa vähän niinku hitaasti reagoi puutarhakasvien markkinat tai hinnat siihen mitä sen pitäisi tehdä sen tarjonnan suhteen. Siinä on varmaan sellainen tiivistys tästä hintarakenteesta.

TM: No Nina, miltäs kuulostaa? Miten ajattelet, että mitä keinoja sitten viljelijöillä on niinku hallita sitä hintatasoa?

NS: Niin kyllähän se on haastava tilanne tämä ja varmasti yksi asia on se mistä me nyt puhuttiin, että tuntee niitä omia kustannuksia, niin sillä tavalla voi ehkä jotenkin yrittää saada sitä hintaa kanssa oikealle tasolle. Mutta toinen asia voisi ehkä olla tuottajaorganisaatiot, mitä meillä edelleenkin on Suomessa tosi vähän. Ja että se olisi vähän parempi neuvotteluasema, jos oltaisiin isommalla porukalla neuvottelemassa hinnasta.

TM: Aivan, no mitäs Anu, mitäs mieltä olet?

AK: Nimenomaan tästä voisin jatkaa vielä, että tässä Suomessa on ongelma se, että meillä on puutarhapuolella hyvin keskittyneet ostajat. Että se viljelijä on aika pitkälle niinku hinnan ottaja. Just tää Ninan esittämä tuottajaorganisaatio voisi olla näppärä ratkaisu, koska sulla ei yksittäisenä viljelijänä ole juuri mitään neuvotteluasemaa eikä valtaa sitä isoo keskusliikettä vastaan. Se tekee hinnoittelusta tosi haastavan; toki on niinku muitakin markkinointikanavia,

mutta niiden osuus on aika pieni vielä, suoramyynnit ja omat myymälät, mistä voisi saada jotain preemiota sille omalle tuotteelle.

TM: Tavallaan että siinä on niinku vähän enemmän omissa käsissä se hinnoittelu. Miten sitä hinnoittelua ylipäänsä siellä tehdään sitten siellä tiloilla; osaatko Nina kertoa siitä jotain?

NS: No siis todellakin niinku Anu sanoi, että sitten kun myydään näille siis keskusliikkeille niin kyllä siinä enemmän otetaan se hinta mitä annetaan, että sitten se on jos myydään omalta tilalta tai omilta myyntipaikoilta, niin silloin varmasti yritetään; paljon katsotaan mitä muut vastaavat tuotteet maksaa ja kyllä niitä nykyään kyllä lasketaan myös niitä omia kustannuksia ja sen perusteella yritetään hinnoitella, mutta siihen kyllä tarvitaan apuja.

TM: Joo no tästä jotenkin niinku mun ajatukset loikkaa sinne kassaan ja kassavirtaan. Voisitko Anu vaikka määritellä, kertoa meillä ihan alkuun, että mikä mitä on kassavirta ja kassabudjetointi?

AK: Kassavirta tarkoittaa rahojen riittävyyttä joka hetki, noin teoreettisesti. Avomaan puolella kassavirta, tai niinku muussakin maataloudessa, varsinkin avomaan puolella on, se on haastava se kassan riittävyys, koska niinku tuotot ja kulut ajoittuu ihan eri kohtaan, että monesti viljelijät ostaa lannoitteet jopa edellisen vuoden puolella, mikä sitoo sitä pääomaa tai vie rahaa kassasta. Sitten torjunta-aineet ostetaan monesti alkuvuonna, pakkaustarvikkeet, ja yhtään ei vielä ole tullut tuottoa vaan siellä kassassa pitää olla sitä puskuria ja maksuvalmiutta. Että valtaosa kuluista on ennen kun sä saat sadosta yhtään mitään hintaa. Saati sitten, että sä viljelet jotain varastoporkkanaa. Itse asiassa sitä tulee vasta melkein vuoden päästä se tuotto siitä sadosta, että siinä pitää olla sellainen iso kassa. Koska se on niinku nykymaailmassa tärkeää että rahat riittää joka hetki. Että vaikka tilalla olisi kuinka hyvä kannattavuus, sillä voi olla silti maksuvalmius ongelma sen takia, että tulot ja menot ajoittuu niin eri aikoihin. Ja yhtään sitä kassavirtaa ei helpota - vaikka se tukiosuus on pieni - mutta tuo se silti vähän helpotusta kassaa, mutta kun tukimaksutuksetkin on vasta niinku ihan vuoden lopussa. Tai tässä uudessa kaudessa voi mennä vasta seuraavan vuoden puolelle, eli sieltäkään ei tule sitä kassavirtaa ja rahaa siihen maksujen maksuun. Palkat täytyy maksaa ajallaan kesällä. Nekin maksetaan usein miten ennen kuin tulee yhtään tuottoa. Sitten on ne kaikki hoitotyöt ja istutukset. Eli kuluja on paljon ennen kuin saadaan tuottoa, niin se täytyy huomioida siinä kassabudjetoinnissa, mikä on aika haastavaa tiloille.

TM: No kuulostaa kyllä todella todella haastavalta. Onko nyt sitten mitään työkaluja puutarhayrityksille, että miten sitä voisi niinku koittaa hallita?

NS: No kyllä niitä joitakin on, mutta kyllä siihen todellakin kaivattaisiin puutarhatiloilla nyt jotain helppoja selkeitä työkaluja, millä sitä kassabudjetointia voisi tehdä ja seurata. Että, ne todellakin tietäisi, että niitä rahoja on, silloin kun niitä pitää olla, pitää palkkoja maksaa ja näin.

TM: Tähän loppuun ehkä vielä sellainen, että no, minkälaisena te nyt näette niin kun avomaan puutarhatuotannon kannattavuuden tulevaisuudessa. Onko se nyt valoisa vai haastava vai minkälaiselta näyttää?

AK: Itse mä näen tota aika positiivisena jos seuraa esimerkiksi hintakehitystä niin valtaosalla monista puutarhakasveista on ollut jopa positiivinen hintakehitys. Kysyntä on noussut mansikalla, osalla kotimaisista vihanneksista. Että se on ihan tällaista kysyntälähtöistä, hyvää, osin ehkä jopa aavistuksen kannattavuuden nousua. Sitten puutarhapuoli on myös hyvin kiitollinen, koska siellä oikeasti jos sä osaat viljelyn, hallitset sen talouden niin sä voit päästä todella hyvin taloudellisiin tuloksiin koska se tota, siellä ei ole sellaista rajoittavaa niinku kapasiteettia. Jossain lypsykarjataloudessa lehmä lypsää tietyn verran ja sitten siinä on ne tietyt kiinteät kulut ja tietyt panokset niin se ikään kuin se marginaali tehdä sitä hyvää voittoa on paljon pienempi kuin puutarhan puolelle. Tässä osa tiloista tekee todella hyvää tulosta ja siinä on mahdollisuuksia, kun osaa sen prosessin ja hallitsee sen. Itse näen tämän hyvin kannustavana ja hyvänä sektorina.

NS: Joo ja mä olen kyllä ihan samaa mieltä kun Anu ja siis tärkeää tässä on vähän sitä mitä Anu sanoi, että pitää muistaa että ei pelkästään pitää viljellä, pitää myydä kanssa, että sitä markkinaa pitää, siis tuntea sitä omaa markkinaa ja miettiä, että minne niitä tuotteita myydään, silloin voidaan saada ihan hyvää tuottoa tilalle.

TM: Kiitoksia vieraille ja kiitoksia kommentteista ja erityisesti valoisista tulevaisuuden näkymistä.

AK: Kiitoksia.

NS: Kiitoksia.

Musiikkia.

TM: Kuuntelit juuri osa puhetta puutarhasta ja taloudesta podcast sarjaa. Tämä jakso on tuotettu yhteistyössä Maatilatalouden kehittämisrahaston Makeran ja Agrihubi-osaamisverkoston kanssa.

Musiikkia.